

PALM mokytoja Akvilė Dominyka Cicėnaitė-Milaševičiūtė: skatina lietuvių kalbos mokymą(si) be baimės

Deimantė ŽUKAUSKIENĖ

Lituanistinis ugdymas bene svarbiausias elementas išlaikant ir puoselėjant lietuvių kalbą. Užsienyje gyvenantys lietuviai, lietuvių palikuonys daug dirba, kad išsaugotų tautinį tapatumą, steigia lietuvių švietimo įstaigas, centrus, įvairius būrelius, organizuoja renginius, taip siekdami mokyti lietuvių kalbos, kultūros, istorijos, tradicijų, ugdyti lietuviybės tęsėjus arba suteikti galimybę užsieniečiams pažinti Lietuvą. Kalbant apie lituanistinį ugdymą, pandemija smarkiai pakoregavo lituanistinių mokyklų veiklą bei ugdymo planus visame pasaulyje. Apie trečdalią lituanistinių mokyklėlių pristabdė savo veiklą, o kitos dirbo ar tebedirba nuotoliniu arba mišriu būdu. Tačiau stengiantis įveikti kylančius iššūkius atrasta ir naujų galimybių. Šiuolaikinės technologijos leidžia vaikams mokytis lietuvių kalbos tiek Lietuvoje, tiek bet kurioje pasaulio vietoje. Pietų Amerikos lietuviai kaip atsaką į pandemijos iššūkius sukūrė virtualią lituanistinę mokyklą, kurioje gali mokytis vaikai ir suaugusieji ne tik iš visos Pietų Amerikos, bet ir, pavyzdžiui, iš Europos. Ši mokykla yra puikus pavyzdys, kaip netikėtai daug galima nuveikti pasitelkiant technologijas ir pateikiant kokybišką bei aktualų turinį apie Lietuvą, o juk pradėti mokyti(s) lietuvių kalbos niekada ne vėlu. Būtent apie lietuvių kalbos mokymą(si), ugdymo turinį, pažangius kalbos mokymo metodus, mokytojo kelią pasikalbėjome su Pietų Amerikos lituanistinės mokyklos (PALM) mokytoja Akvile Dominyka Cicėnaitė-Milaševičiūte, kuri siekia pakeisti mokinių nuostatą, kad lietuvių kalba yra labai sunki ar neįveikiama.

Papasakokite truputį daugiau apie save... Kuo šiuo metu užsiimate? Kaip susidomėjote lituanistiniu ugdymu?

Vilniaus universitete baigiau Pradinio ugdymo pedagogikos studijas. Dar studijuojant dėmesį patraukė užsienio kalbų mokymas. Esu dirbusi ne vieną vasarą anglų kalbos stovyklose, kur supratau, kad visgi užsienio kalbos man yra įdomiausia sritis. Tad dar bakalauro studijų metu pradėjau mokytis ispanų kalbos vaikus ispanų kalbos mokykloje „Viva“ Vilniuje bei anglų kalbos „Tarptautiniame vaikų klube“. Šiuo metu gyvenu Ispanijoje ir studijuoju Lingvistikos ir ispanų kalbos mokymo magistrantūroje Leono universitete. Tęsiu darbus „Vivoje“ ir nuo praėjusių metų dirbu PALM su suaugusiais. Magistro studijose ir laisvalaikiu gilinuosi į taikomąją lingvistiką, užsienio kalbų mokymą, neurolingvistiką ir neurodidaktiką. Tai mane labiausiai dominančios sritys, su kuriomis noriu sieti tolimesnius mokslus ir darbus.

Lituanistinis ugdymas ir apskritai lietuvių bendruomenių veiklos mane domina jau seniai. Tai susiję su mano prosenelio istorija. Jis buvo policijos viršila Dubingiuose, tačiau per Antrąją pasaulinę karą į Lietuvą atėjus sovietams jis buvo pašautas ir gydytas ligoninėje. Vėliau vokiečiai perkėlė visą ligoninę su pacientais į Vokietiją. Ten mano prosenelis išgijo ir turėjo du pasirinkimus – grįžti į Lietuvą, tačiau būti išvežtam į Sibirą arba išvykti į Kanadą. Jis pasirinko antrąjį variantą, tačiau šeimos su savimi pasiimti negalėjo. Prosenelis gyveno Toronte, vėliau Vasaga Bičo (*Wasaga Beach*) kurorte, kur ir mirė. Tik po trylikos metų, praleistų Kanadoje, prosenelis pradėjo ieškoti šeimos Lietuvoje ir iki mirties su ja bendravo laiškais. Jis palaidotas lietuvių ir lenkų kapinėse „Anapolis“. Ši prosenelio istorija jau prieš daug metų įkvėpė mane domėtis lietuvių gyvenimu svetur ir ypač tų lietuvių, kurie dėl Pirmojo ar Antrojo pasaulinio karto turėjo palikti Lietuvą.

Kadangi labai domiuosi ispanakalbėmis šalimis ir ypač Pietų Amerika, nuo pirmo bakalauro studijų kurso svajojau atlikti praktiką kurioje nors lietuvių bendruomenėje Pietų Amerikoje. 2020 m. turėjau vykti į Argentiją, į Kordobos lietuvių bendruomenę, tačiau dėl prasidėjusios pandemijos išvykti nepavyko. Tad lietuvių kalbos argentiniečius teko mokytis nuotoliniu būdu. Nors ši patirtis įgyta per atstumą, tačiau labai sužavėjo, kaip antros, trečios ar netgi ketvirtos kartos lietuviai domisi Lietuva, puoselėja tradicijas, kartais atrodo, kad jie žino daugiau apie Lietuvą nei mes, gyvenantys Lietuvoje.

Kaip prisijungėte prie PALM mokytojų kolektyvo?

Kaip jau minėjau, praėjusiais metais turėjau galimybę atlikti praktiką Kordobos lietuvių bendruomenėje Argentinoje, kur mokiau vaikus ir suaugusiuosius lietuvių kalbos. Vėliau informacija apie mane pasklido tarp bendruomenių, mokyklų ir gavau pakvietimą prisijungti prie PALM.

Kiek mokinių lanko pamokas? Kokio amžiaus?

Mokau suaugusiuosius. Amžius įvairus - nuo kokių 20 iki 55-60 m. Mane grupėje buvo 13-15 mokinių. Skaičius vis kito, nes kai kas dėl tinkamesnio laiko pereidavo į kitą grupę, kiti ateidavo pas mane.

Ar žmonės noriai mokosi lietuvių kalbos? Ką jiems reiškia lietuvių kalba?

Dauguma mano mokinių turi ryšių su Lietuva. Ar proseneliai, seneliai buvo lietuviai, ar sutuoktinis turi lietuviškų šaknų ir panašiai. Manau, kad lietuvių kalba jiems reiškia ryšį su savo gimine, ryšį su Lietuva. Dauguma net nėra buvę Lietuvoje, tačiau labai domisi ja, puoselėja tradicijas, noriai mokosi lietuvių kalbos. Pora venesueliečių šeimų, kurių nariai lankė mano pamokas, gruodį persikraustė gyventi į Lietuvą. Jie buvo labai laimingi turėdami tokią galimybę. Persikraustę pajuto dar daugiau motyvacijos mokytis lietuvių kalbos.

Ko mokote šiuose kursuose? Nuo ko, Jūsų nuomone, reikia pradėti mokytis lietuvių kalbos? Kaip Jūs jos mokote? Papasakokite šiek tiek apie savo lietuvių kalbos mokymo metodiką...

Kadangi kalba nėra atsiejama nuo kultūros, pamokose kalbame ne vien apie gramatiką ar žodyną, bet ir apie Lietuvos kultūrą, tradicijas ir pan. Praėjusį semestrą kalbėjome apie lietuviškų pavardžių sistemą, M. K. Čiurlionį, Kūčių ir Kalėdų tradicijas Lietuvoje. Aišku, temos priklauso nuo mokinių kalbos mokėjimo lygio. Praėjusį semestrą mokiau pradedančiuosius. Kai kurie mokiniai jau anksčiau buvo šiek tiek mokęsi, tačiau buvo ir tokių, kurie nežinojo, ką reiškia „labas“.

Man sunkiausia yra pakeisti mokinių nuostatą, kad lietuvių kalba yra labai sunki ir neįveikiama. Visada savo mokiniams sakau, kad visos kalbos yra sudėtingos ir sudėtingiausia bus išmokti tai, ko nėra tavo gimtoje kalboje. Aš, pavyzdžiui, turėjau sunkumų dėl artikelių anglų ir ispanų kalbose, nes lietuvių kalboje jų tiesiog nėra ir sunku suvokti, suprasti tai, ko neturi savo kalboje. Tad pirmosios pamokos dažniausiai būna mokinių ramimas, kad jie „poco a poco“ (po truputį) viską išmoks ir viskas bus gerai.

Aišku, neretai mokinių baimės būna susijusios su jų jau turėta patirtimi mokantis kitų kalbų, nes neretai vis dar yra mokoma remiantis „tradiciniu“ metodu, kai kalbama apie gramatiką, mokomasi mintinai įvairių frazių ir bandoma išsiminti žodžių sąrašus. Tai yra „mokymasis APIE kalbą“. Tai yra orientuota į kalbos išmokimą („learning“), tačiau aš savo pamokose remiuosi kalbos „acquisition“ principu (galbūt šį terminą į galima būtų versti „kalbos įsisavinimas“): stengiuosi sukurti tokias sąlygas, kad mokiniai natūraliai įsisavintų kalbą, t. y. taip, kaip įsisavino savo gimtąją kalbą. Tam yra svarbu girdėti daug kalbos. Be to, girdima kalba turi būti įdomi, turtinga ir SUPRANTAMA. Tad beveik kiekvieną pamoką pasakodavau mokiniams kokią nors istoriją ir tuo pat metu piešdavau ant savo mažos lentos. Kai kurios istorijos buvo mano pačios parašytos, kitos – sutrumpintos ir supaprastintos žinomų pasakų ar pasakėčių versijos. Šis metodas vadinasi „story-listening“ (jį sukūrė japonė dr. Beniko Mason). Istorijų pasakojimo tikslas – padėti mokiniams atsipalaiduoti, mėgautis istorija ir pamiršti, kad yra kalbos pamokoje. Istorijas pasakodavau lietuvių kalba ir tik kelis sunkesnius žodžius išversdavau į ispanų kalbą. Mokiniams suprasti padėdavo mano piešimas, lėtas kalbėjimas ir istorijų nesudėtingumas, t. y. jos buvo pritaikytos jų lygiui.

Pamokos pradžioje visuomet trumpai pasikalbėdavome lietuvių kalba apie tai, kaip mokiniams sekasi, kaip jie šiandien jaučiasi, koks šiandien oras jų šalyse, kokia šiandien diena ir pan. Šis pokalbis padeda „įsivažiuoti“ į pamoką, visiems atsipalaiduoti. Dar pamokos pradžioje visuomet visi kartu atlikdavome kelis kvėpavimo pratimus, kad galėtume nusiraminti ir ramiai pradėti pamoką. Manau, kad nusiramimas yra labai svarbu, nes neretai pamokos, ypač užsienio kalbų, mokiniams kelia stresą, jie bijo kalbėti pamokose, bijo suklysti, tačiau tokie dalykai, kaip kvėpavimo pratimai ar minėtas pokalbis, padeda visiems nusiraminti ir nustoti stresuoti.

Mano manymu, bet kokios kalbos mokymasis turi prasidėti nuo kuo daugiau įvesties (angl. „input“). Turime girdėti kuo daugiau kalbos, kad žinotume kaip ji skamba, kaip tariami garsai, tačiau ta kalba turi atitikti mokinių lygį, būti suprantama ir įdomi, kad sudomintų mokinius ir kad jie norėtų mokytis. Manau, kad neretai kalbų pamokose mokiniai yra spaudžiami kalbėti ar rašyti, tačiau kaip gali kalbėti ir rašyti, jei nesi gavęs pakankamai įvesties? Juk tik gimęs vaikas nemoka nei kalbėti, nei rašyti. Jis pirmiausia gauna daug įvesties ir tik vėliau po truputį pradeda mokytis kalbėti, o dar vėliau, jau mokykloje, pradeda mokytis rašyti. Lygiai tas pats vyksta ir užsienio kalbos pamokose. Apie tai daug kalba amerikietis dr. S. Krashenas savo antrosios kalbos įsisavinimo („Second language acquisition“) teorijoje.

Taip pat kartu su mokiniais pagal amerikiečio Blaine'o Ray metodą (TPRS - *Teaching Proficiency through Reading and Storytelling*) sukūrėme istoriją, vėliau ją skaitėme ir tik tuomet (tai buvo 6 ar 7 pamoka) pradėjome giliau analizuoti tam tikrus gramatikos aspektus, t. y. mokiniai turėjo kontekstą - istoriją ir nagrinėjo gramatiką (linksnius, vyr. ir mot. daiktavardžių giminę ir pan.) tame kontekste.

Taigi man, kaip mokytojai, yra svarbu, kad mokiniai kuo daugiau girdėtų natūralios kalbos, kad pradėtų įsisavinti jos skambesį, tam tikras formas ir tik paskui pereitų prie formalesnio kalbos analizavimo - kodėl čia taip, kodėl čia toks linksnis, o ten anoks. Man svarbu, kad gramatiką mokiniai matytų ir girdėtų kontekste, o ne vien atlikdami gramatikos užduotis, kur tiesiog reikia išlinksniuoti žodį ir jį įrašyti į sakinį be konteksto.

Kaip manote, kas yra sunkiausia mokantis lietuvių kalbos?

Kaip minėjau, mokantis lietuvių kalbos mokiniams bus sunkiausia tai, ko mokiniai

neturi savo gimtojoje kalboje. Pavyzdžiui, ispanakalbiams bus sudėtinga suprasti, kodėl linksniuojame tiek žodžių, kodėl kaitaliojame jų galūnes. Bus sunku tarti garsus „g“, „c“, „š“, „ž“ ir pan.

Tačiau visada sakau – nieko nėra neįmanoma. Jei aš išmokau vartoti artikelius ir supratau, kam reikalingas *subjuntivo* ispanų kalboje, tai ir ispanakalbiai puikiai išmoks mūsų lietuvišką linksniavimą (*šypsosi*).

Galbūt turite ir daugiau su lietuvių kalbos mokymu susijusių planų, užsibrėžtų tikslų?

Iš pradžių, be praktikos Argentinoje, daugiau planų, susijusių su lituanistiniu ugdymu, neturėjau. Tačiau gavusi pasiūlymą dirbti PALM ir pradėjusi čia dirbti supratau, kad tai yra dar viena mane dominanti sritis. Noriu ir toliau prisidėti prie lietuvių kalbos sklaidos pasaulyje ir lietuvių kalbos didaktikos tobulinimo, kad ši nuostabi kalba nekeltų tiek baimės lietuviškų šaknų turintiems žmonėms ar užsieniečiams, kaip kad kelia dabar.

O ką dirbantiems mokykloje ir asmeniškai Jums reiškia lietuvių kalba?

Lietuvių kalba man reiškia kelis dalykus. Pirmiausia tai yra sąsaja su mano gimtąją šalimi ir jos kultūra. Kalba sudaro labai didelę kultūros dalį, dėl to kai kuriuos kultūrinius skirtumus gali suprasti tik gerai mokėdamas tam tikrą kalbą. Dabar gyvenant Ispanijoje kartais taip norisi kai ką pasakyti lietuviškai, nes atrodo, kad to neįmanoma išreikšti jokia kita kalba. Taip pat lietuvių kalba yra mano asmenybės dalis. Pastebėjau, kad kalbėdama vis kita kalba esu kitokia, lyg kitas žmogus, lyg kita asmenybė. Tai suvokus apėmė keistas jausmas, tačiau pakalbėjusi su draugais lietuviais, gyvenančiais svetur, sužinojau, kad ir jie jaučia tą patį. Tikroji aš esu, kai kalbu lietuviškai, tad nors dabar gyvenu ne Lietuvoje, man yra svarbu palaikyti ryšį su šeima, gimine ir draugais Lietuvoje. Na ir visada sakau: kad ir kaip patiktų ir domintų kitos kalbos, tačiau lietuvių kalba visada buvo ir bus mano mėgstamiausia kalba!

Dėkoju už pokalbį!

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo,

nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

